

Palláné Szénási Magdolna

A K. L. HETAGUROV ÁLLAMI EGYETEMRŐL

A K. L. Hetagurov neves oszét költőről elnevezett állami egyetem Oroszországban, az Észak-Oszét-Alán Köztársaság fővárosában, Vlagyikavkazban található. A hazánk területének mintegy tizedrészét kitevő kis köztársaság csodálatos természeti környezetben, a Nagy Kaukázus kellemes klímát biztosító északi lejtőin terül el. A köztársaság lakóinak száma mintegy 600 000, akik többsége, mintegy 70%-a, város lakó. A Köztársaság területén a többségben lévő oszétok mellett oroszok, grúzok, örmények, zsidók, görögök és azerbajdzsánok is élnek.

Az észak-oszét autonóm terület 1924 óta az Orosz Köztársaság része. Az 1936-ban és 1991-ben bekövetkezett történelmi változások nem hagyták érintetlenül ezt a kis, a központi területektől igen messze elterülő köztársaságot sem. A fejlődés számottevő és látványos.

A megélhetést elsősorban agráripari tevékenység biztosítja. Az ipari tevékenységek közül a bányászat, a gépgyártás, a festékipar és a keményítőgyártás emelkedik ki. A mezőgazdasági termelés területén a gabonatermesztés, az állattenyésztésben pedig a tej- és a húsfeldolgozás dominál.

Észak-Oszétiában pezsgő kulturális élet folyik. A 90-es évek adatai szerint a köztársaság területén 204 könyvtár és több múzeum működik, közülük a leghíresebbek az Észak-Oszét Köztársasági Néprajzi Múzeum, Vlagyikavkaz Városi Múzeuma, a Hetagurov nevet viselő Oszét Irodalmi Múzeum, és a Tuganov Képzőművészeti Múzeum.

Az Oszét Köztársaságban a felsőoktatási intézményeket is beleértve 12 tudományos intézet működik. A mai egyetem természetesen nem előzmények nélkül lépett elő a semmiből. A pezsgő szellemi életből sokféle tudományos társaság, majd intézmény alakult ki, például az Oszét Történelmi-Filológiai Társaság, amely a ma is működő Észak-Oszét Főiskola közvetlen elődjének számít.

A Hetagurov Állami Egyetem

A mai egyetem közvetlen elődje az 1920-ban Terszk városában alapított főiskola volt. Az intézmény megalakulásakor azt a célt tűzte maga elé, hogy a nép minél szélesebb rétegeinek nyújtson magas színvonalú képzést.

A kapuit 1920-ban megnyitó észak-oszét pedagógiai főiskola 1938-ban vette fel K. L. Hetagurov oszét költő nevét. A mindössze 2307 hallgató a főiskolán kezdetben a következő öt karon tanulhatott: természettudományi, történelmi, irodalmi, matematika-fizikai és földrajzi. Hamarosan beindult az aspiránsképzés is. 1923-tól az oktatók tudományos munkáit rendszeresen kiadták. A gyűjteményes írások sorozatának a „Tudományos feljegyzések” címet adták.

Hetagurov szobra az aulában

1969-ben átszervezésekre, összevonásokra került sor, és ekkor hozták létre a K. L. Hetagurov nevét viselő Észak-Oszét Állami Egyetemet. A megnyitás évében történelmi, fizikai, biokémiai, matematikai, filológiai, idegen nyelvi, sporttudományi, gazdaságtudományi és jogi kar működött. A későbbiekben, a fejlődésnek és az újabb igényeknek megfelelően, az egyetem

újabb karok működését is lehetővé tette.

Ma már oszét filológiai, újságírói, földrajzi, alsó fokú nevelésre és oktatásra feljogosító tanítói, művészeti, felsőoktatásban tevékenykedő oktatók továbbképzését folytató és felsőfokú tanulmányok folytatására felkészítő- és előkészítő karok is működnek.

Az egyetemen napjainkban 78 tanszék tevékenykedik, mintegy 30 szakterületen lehet aspirantúrát végezni, és 1997-ben megnyitotta kapuit a doktori képzés is. A védelemre bocsátott doktori értekezések az egyetem honlapján, az interneten olvashatók.

Az immár 80 éves intézmény fennállása során ez ideig több mint 38 ezer diplomás szakembert bocsátott ki falai közül, akik a népgazdaság legkülönbözőbb területein tevékenykedhetnek.

Az oktatás mellett az intézmény kulcsszerepet játszik a térség tudományos életében.

Az egyetem rendszeresen teret biztosít a különböző konferenciák, tudományos rendezvények lebonyolításának. A szóban forgó rendezvények igyekeznek minél szélesebb rétegeket megszólítani. Vannak helyi, regionális, országos és nemzetközi rendezvények is.

Az 58 506 m² területen található egyetemen olyan magas színvonalú információs technológiai bázis működik, amely lehetővé teszi, hogy az űrutasítás elméleti kérdései mellett az itt felállított földfelszíni űrállomáson gyakorlati munkával is foglalkozzanak.

A tudományos kutatásra és az ezzel összefüggő egyéb tevékenységekre a központi állami forrásokon túl számos egyéb területről is igyekeznek minél több pénzhez jutni. A projekt- és a tenderkiírásokból származó összegeket, a szponzorok juttatásait, a hazai-és a nemzetközi pénzforrásokat igyekeznek a kulcsfontosságú kutatásokra összpontosítani. Az egyetem kutatóintézetekben az alap- és az alkalmazott

tudományok, valamint a technika területén folyik a legjelentősebb kutatómunka.

Az egyetem jelentős erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a nemzetközi tudományos élet vérkeringésében nagyobb súllyal vehessen részt. Jelenleg több mint 120 nemzetközi oktatási program lebonyolításában vesz részt, részese több európai uniós, csendes-óceáni-ázsiai regionális, valamint amerikai programnak. Már eddig is jelentős nemzetközi tevékenységét azonban szélesíteni kívánja. Rövidtávú céljai között szerepel, hogy egyre több nemzetközi mobilitási programba kapcsolódjon be, továbbá külföldi diákokat és oktatókat vonjon be az egyetem munkájába, és szeretné, ha ez a mobilitás több-irányúvá válhatna.

A Történettudományi Kar épülete

Az azonos érdekek és tapasztalatok eredményesebb kiaknázása céljából közös tudományos kutatómunkát szeretne folytatni más egyetemek közreműködésével, oktatók és diákok bevonásával. A nemzetközi tevékenységből befolyó összeg nagy hasznára válik az egyetemnek, hiszen ezekből jelentős pénzüsszegeket lehet visszaforgatni az egyetemi oktató-és kutatómunka különböző pénzigényes területeire.

Az egyetemi élet színes és változatos. A tanuláson és kutatáson túl magas szintű kulturális- és sporttevékenység is folyik. Az egyetem Sportpalotája számos sportág versenyeinek lebonyolítására alkalmas. Az egyetem sportolói elsősorban a nehéztalétkai számokban, szabadfogású birkózásban és vívásban képviselik eredményesen az alma matert. Sokszor jutnak el az ország határain túlra is, résztvevői a világbajnokságoknak és az olimpiai játékoknak is.

Az egyetem saját Tv-stúdióval, és egy 1000 főt befogadó kultúrpalotával is rendelkezik.

Népi együttese, az „Iriszton” nagy népszerűségnek örvend Oroszország határain túl is.

Aki többet is szeretne megtudni a szimpatikus egyetem életének további részleteiről, keresse fel a webmaster@nosu.ru egyetemi honlapot, ahol angol és orosz nyelven lehet tájékozódni.

Selmeczi László

A JÁSZOK BETELEPEDÉSE, A MAGYARORSZÁGI JÁSZOK A 13-15. SZÁZADBAN

A magyar királyság területére a 13. század második harmadában keleti népcsoportok költöztek be. 1227-ben a nyugati kunok vezérei Barc (Bejbarsz) és Membrok népeikkel együtt megkeresztelkedtek, s elismerték a magyar király főségét. 1228-tól Kunország havasalföldi és moldvai területeit Béla királyfi (a későbbi IV. Béla) kormányozta. 1238-ban Batu kán legyőzte Kötöny (Köten) fejedelem kunjait. 1239-ben a menekülő Kötöny és népe IV. Béla engedélyével beköltözött Magyarországra, és a Tisza, Temes, Maros és Körös folyók mentét szállta meg. Az említett eseményekkel kapcsolatban, s a 13. század folyamán forrásaink végig csak kunokat említenek.

Hogy Magyarország területén a kunok mellett egy másik keleti etnikum is jelen van, 1318-ig¹ nem tudósítanak okleveleink. Néhány évvel később, 1323-ban Károly Róbert 18 nevén nevezett jászot, nemzetségükkel együtt (Jasones et tota generatio ipsorum) kivett Keverige fiainak hatalma és bíraskodása alól, s a királyi felséggel katonáskodni tartozó jászok rendjébe helyezte át őket. Megengedte nekik, hogy hozzá hű kapitányt vagyis bírót maguk közül válasszanak, s ezentúl a szabadságnak azzal a kiváltságával éljenek, amellyel a katonáskodni tartozó többi jászok élnek.² A királyi rendelkezést tartozó oklevelet Jászberény levéltárában őrizték. Ez az oklevél az első, amely arról értesít bennünket, hogy Magyarország területén nagyobb számban élnek jászok.

A jászok betelepedésével kapcsolatban alapvető kérdés, amely a történeti viták során rendre fel is merül, hogy a jászok mikor és honnan érkeztek Magyarország területére. A 20. század közepéig a magyar történettudományban konszenzus volt arról, hogy a jászok a kunokkal költöztek be Magyarország területére.³ Noha volt egy korábbi jász betelepedés is. A honfoglaló magyarokkal együtt beköltözött, eszlár-oszlár nevű településeket létrehozó, jászok (alánok) eddigi adataink szerint feltehetően már a 10. század folyamán asszimilálódtak, egykori jelenlétüket a helyneveken kívül más nem bizonyítja. 1953-ban Györffy György vetette fel azt a gondolatot, s munkássága folyamán, kizárólag az írásos források tanúbizonyságára

¹ Györffy 1953. 249.

² Gyárfás 1883. III. 463-465. Györffy 1953. 249; 1981. 69; 1990. 275, 312. Jászberény... én. 104-105.

³ Hóman-Szekfü 1938. I. 537.